ÇINARALTI

HAFTALIK İLİM VE SANAT MECMUASI

BU SAYIDAKİLER:

Türk evleri ..... *Yusuf Ziya Ortaç*

Türkçülük ve milliyetçilik ..... *Emekli G. H. E. Erkilet*

Türkçe davası ..... *Besim Atalay*

Fikir (Şiir) ..... *Orhan Seyfi Orhon*

Koca Rağıp Paşa, Haşmet ve Fitnat hanım arasında şakalar ..... *Atsız*

Yaralı (Şiir) ..... *Şükûfe Nihal*

Uykusuzluktan şikâyetçi misiniz? .... *Fredrich Ş. Bigelove*

Kızım «Işın su» için ..... *Halide Nusret Zorlutuna*

Zoya Tülek (Türk millî destanlarından) *Hüseyin Namık Orkun*

Öyle bir günde (Şiir) ..... *Yusuf Ziya Ortaç*

Bursa ..... *S. Ç*

Dün ve dünü inkâr edenler ..... *Necdet Sancar*

Şehzadelerin sünnet düğünü ..... *Y. Mimar Sedad Çetintaş*

Bizim utopiamız ..... *Al Temur Kılıç*

SAYI: 3 31 KURUŞ: 10

ÜVGE TABA

EVE DOĞRU

İdealci Roman

Yazan:

AYAZ İSHAKÎ

30. Ağustos. 1941 Zafer Bayramına mahsus fevkalâde Piyango Plânı

İkramiye adedi	İkramiye miktarı Lira	İkramiye tutarı Lira
1	40.000	40.000
2	10.000	20.000
4	5.000	20.000
40	2.000	80.000
40	1.000	40.000
80	500	40.000
400	100	40.000
4.000	10	40.000
80.000	2	160.000
84.567	..... YEKÛN	480.000

1. — 30. Ağustos. 1941 Zafer Bayramı Piyangosu (400.000) numara üzerine tertip edilmiştir. Biletler tam ve yarım olmak üzere iki nevidir. Tam biletler iki, yarım biletler bir liraya satılmaktadır. Tam biletler plânda yazılı ikramiyelerin tamamını, yarım biletler de ikramiyelerin yarısını alırlar.

Konuşmalar

İkinci broşür

Halkevleri Neşriyatından olan bu güzel eseri istifade ile OKUYUNUZ.

Gauthier Vidal

ANİLİN ve ALİZARİN BOYALARI

Ev işlerine mahsus her cins kumaş için

HOROZ MARKA PAKET BOYALARI

Umumî satış deposu:

İstanbul Çiçekpazarı sokağı Altıparmak han No. 3 - 4

RADYOLİN

AKBABA

Türkiyenin en büyük mizah mecmuası

En güzel yazılar, en zarif karikatürler

HER HAFTA PERŞEMBE GÜNLERİ ÇIKAR

Yeni Neşriyat

Konuşmalar

[Halkevleri neşriyatından (Konuşmalar) isimli broşürün ikinci sayısı çıktı. Muhtelif halkevlerinde verilmiş ilmî, edebî, içtimaî bir çok kıymetli konferansları toplıyan bu eser, baştan başa istifade ile okunmağa değer. Memleketemizin en güzide imzaları altında toplanmış musahabelerden bir tanesini, rastgele alarak, sütunlarımıza sığacak şekle koyduktan sonra, neşrediyoruz:]

FOLKLOR

Hakkı Yücel

Muhterem dinleyicilerim;

Bu akşam çatısı altında toplandığımız Halkevimizin çalışma kollarından biri olan «Dil, Tarih, Edebiyat» şubesi tarafından tertip olunan seri konferanslardan «Folklor» mevzuu üzerinde konuşma yaparak mümkün olduğu kadar faydalı ve daha ziyade neşeli bir gece geçireceğimizi zannediyorum.

Folklor : kelimesi İngilizceden alınmıştır.

Folk : Halk, Millet..

Lore : Bilgi, Tetkik... manalarını ifade eder.

Şu halde Folklor; Halkı tetkik etmeği mevzu edinen bilgi demektir.

Folklor kelimesi hemen bir çok milletler tarafından aynen kabul edilmektedir. Binaenaleyh bu kelime beynelmilel ıstılahlar meyanına girmiş bulunmaktadır.

Bizde de bu yolda çalışmalar son zamanlarda çoğalmış ise de, en büyük verimi Halkevlerimizin (Dil, Tarih, Edebiyat) kollarının faaliyetleri olmuştur ve oluyor.

Folklorun sahası :

İlk zamanlarda folklorun sahası oldukça mahduttu, yalnız az çok fantazinin yarattığı veya sırf hayalî bir dünyada geçen peri masalları ve başka fevkattabiî hikâyeler, Folklorik hikâyeler, Folklorik mevzular telâkki olunurdu. Bu hikâyelerin ihtiva ettiği zamanlar tetkik edilecek olursa, onların muhayyel şeylerden çok daha fazla şeyleri mevzu olarak kullandıkları, bundan başka iktidarın ve eskiden müstakil sistemler halinde organize edilmiş bulunan âdetlerin bazılarını muhafaza ettikleri keşfediliyor. Meselâ : Periler ve peri masalları tamamen hakikî bir kütle mevzuu olmuştur. Bunlarda ulûhiyetin hayalî şekilleri tebarüz ettirilerek halk terbiyesine büyük faydaları dokunmuştur.

Folklorun, edebiyat tetkiklerinde, lisaniyata, dekoratif sanat ve müzik tetkiklerine temas eden müteaddit kısımları vardır. Bunun neticesi olarak folklorun hudutları daima çok kat'î olarak çizilmemiştir.

Folklor, sosyal hayatın başka hiç bir ilmin ilk plânâ koyarak meşgul olmadığı hususî bir unsuru ile onu ön plânda tutarak meşgul oluyor. Bu hususî unsur halka mahsus (popüler) tabirinin gösterdiği unsurdur. Meselâ : edebiyat tarihi, ismi malûm, hüviyeti tesbit edilmiş şahıslarla, bir kelime ile ferdîlere ait eserlerle meşgul olur. Buna mukabil halk masal ve efsaneleri ferdî bir muharrire sahip değildirler. Ağızdan ağıza dolaşırlar. Ve bunların edebî bünyelerindeki hiç bir şey onlara hususî bir muharrir göstermiye veya menşeleri olarak bir devir tayin etmiye imkân vermez.

Diğer cihetten halk şarkıları, metinleri bakımından edebiyatın, melodileri bakımından da müziğin birer şubesini teşkil etmekle beraber folklorun şumulüne girerler.

Buraya kadar anlatmağa çalıştığım folklorun sahası ve bu saha içine giren mevzular da şunlardır :

1 — Halk sanatları,
2 — Evler, kabkaçak, ve kıyafetler,
3 — Merasimler ve itikatlar,
4 — Masallar ve efsaneler,
5 — Ata sözleri ve bilmeceler,
6 — Halk edebiyatı.

Bütün bunlar Folklorun sahası dahiline girmektedir.

Ben bu saydığım mevzulardan biri olan Halk Edebiyatı üzerinde duracak ve nümuneler okuyacağım.

Halk Edebiyatı :

Halk edebiyatı; halka göre, halkın içinden doğma bir edebiyattır. Bu edebiyat aynı zamanda Türk ulusunun kavmî edebiyatıdır. İslâmiyetten evvel Türklerin meskûn bulunduğu yerlerde yaşamış ve bugüne kadar gelmiştir.

Şüphesiz ki tarihî zengin bulunan Türklerin her sahada olduğu gibi sanat sahasında da yüksek eserleri vardır. Bunlardan mimariye ve buna mümasil malzemesi taş, toprak, demir, tunç olan sanat eserlerine ait örnekler zaman zaman yer altından çıkıyor. Fakat güzel sanatların mühim bir şubesi olan edebiyata ait eserler maalesef bulunamıyor. Bunda en büyük âmil daimî akınlardır. Ve en önemli mahsulleri şifahî olan bu edebiyatın zamanla unutulması gayet tabiidir. Çünkü her hangi bir kütle ile temasa gelen Türkler kendi medeniyetlerini o kütleye aşıladıkları gibi onların mütekabil tesirlerinden de kurtulamamışlardır. İşte ilk mahsullerin yazılı, yazısız bu suretle kaybolması muhakkaktır. Bununla beraber büsbütün bilgisiz de değiliz. Yine oldukça kudret ve kabiliyetimizi gösteren eserlere malikiz. Gerçi bu eserler vazıh bir surette eski Türk lisan ve edebiyatını gösterecek mahiyette zengin değillerse de her halde bir fikir vermek nasibinden de uzak değillerdir.

Halk edebiyatımızın vezin şekilleri divan edebiyatında olduğu gibi kafiyelerine göre değil, bestelerine, yani kendilerine mahsus söyleniş tarzlarına göre ayrılır:

Mani, Koşma, Türkü, Destan, Varsağı, Tekerleme, Dilekler ve ilençler v. s. gibi.

Mani :

Daha ziyade Bayanlar tarafından söylenir. Eskiden uzun kış gecelerinde evlerde toplantı yapan kadınların en çok kıymet verdikleri bir eğlence şeklidir. Herkes içinden bir dilek tutar, dileğinin yerine gelip gelmiyeceğini söylenen mâni ile anlardı, bu âdet hâlâ eskisi kadar kuvvetli değilse de yine yaşamaktadır. Bilhasa Trakyamızın hemen her tarafında Hıdırellez günü çömleklere yüzük, düğme gibi bir şeyler koyarak niyet çekilir, ve bu çekme esnasında söylenen mâniler halk edebiyatımızın en canlı örneğidir.

Mâniler irticalen söylenir. Fakat bu sözler ağızlardan ağızlara dolaşır, nesillerden nesillere devrolunur ve kimin tarafından söylendiği de bilinmez, tamamen anonimdir. Halkın kendisidir. İşte Çatalca taraflarında söylenen şu mânilere bakın. Ne kadar güzel ve ne kadar mânalıdır:

İndiler çaya kızlar
Benziyor aya kızlar
Benim bu süt gönlüme
Kattılar maya kızlar.

Giderim yola yola
Kolun boynuma dola
Yan yana iki bacı
Birisi benim ola

Ak taşı kaldır da gel
Yılanı öldür de gel
Keseni doldur da gel
Madem bende gözün var

Ocakta süt pişiyor
Bülbüller ötüşüyor
Yâr aklıma gelince
Ciğerim tutuşuyor.

[Sonu 15 inci sahifede]

Çınaraltı

Dilde, Fikirde, işde Birlik.

SAYI: 3 | İdarehanesi; İstanbul, Ankara caddesi, Hususî daire | TELEFON: 22129

Türk evleri

Yazan: Yusuf Ziya ORTAÇ

Pencereleri, yeşil bahçelerin serinliğine bakarmış. Duvarlarına gömülü höcrelerinde, şeffaf vücutleri gök mavisile yuğrulmuş Beykoz işi surahiler, bardaklar, gülabdanlar.. Sedirlere, Bursa kadifeleri yayılı. Şu, Sensinod âzasının büyük dinî âyinlerde giydikleri, parçaları Kremlin müzesinde saklanan Bursa kadifeleri.. Rahlenin bir ucunda, Aliyülüsküdari'nin, ışık renkleri yıllarla solmayan lâkları.. Köşede, Üsküdar çatması ipek yasdığa dayanmış bir el aynası: Kimbilir hangi Türk ustası, gümüşe bu çiçekleri, bu koncaları, bu nakışları döktürmüş..

Bu evlerde tavan, ayrı bir san'at eseridir: Edirne işi göbeklerde, kuru tahta, bir saray bahçesinin tarhlarındaki bütün girift güzellikleri gösterir.. Musluk taşlarında, mermerin, bir köpük kadar yumuşadığını seyredersiniz.

Bu evlerde herşey Türktür: Şu Kafkas güzeli cariyeler elinden alıp nefis Yemen kahvesini içtiğiniz altın zarflı fincanlar.. Şu mercan nakışlı bağa kaşıklar.. Şu fildişi saplı, çeliği aşınmaz kalemtraşlar.. Şu ebrulu kâğıt.. Şu eliflerinin bir teline, asırların ak düşüremediği siyah mürekkeb.. Şu yekpare oymalı beşik.. Şu Nedim Divanının hârika cildi. Şu müslüman parmaklarda çekile çekile taneleri nurlanmış kuka tesbih.. Şu duvarda arma kurmuş ecdad yadigârı kılıçlar, kalkanlar, gürzler..

Şimdi bu evlerden ancak Bursada iki üç tanesinin iskeleti, yarı ayaktı durmaktadır.

Topkapı müzesinin hassas fazileti, muhterem Bay Tahsin'e, bana bu mevzu üzerinde tavsiye edebilecekleri bir eser olup olmadığını sorduğum zaman, baskısı da kâğıdı kadar güzel bir cild uzattılar: Türk evleri...

Resimlerine, hayran gözlerle bakarken sordum:

— Muharriri kimdir üstadım?

— Amerikanın Atina konsolosu Mösyö Berry!..

YUSUF ZİYA ORTAÇ

23 Ağustos 1941 Cumartesi

ÇINARALTI

Haftalık Türkçü, Fikir ve Sanat Mecmuası

Cumartesi günleri çıkar.

Abone şartları :

Yıllığı 500, altı aylığı 250 kuruş.

Ecnebi: Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş.

Fiatı : 10 Kuruş.

23 Ağt. 1941
Sayı:3

Türkçülük ve Milliyetçilik

Yazan : H. E. ERKİLET

Türkçülük, Türkün kendisini, yurdunu, tarihini, musikisini, şiir ve edebiyatını, hulâsa Türke ve Türklüğe ait her ne varsa hepsini yakından bilgi ve sevgiyle benimsemektir. Türkçü, Türkün ve Türklüğün kurtuluş ve birliğini daima göz önünde tutarak manen ve maddeten yükselmesine hizmet etmeği kendine iş ve prensip edinendir. Onun için milletçi olan her Türk Türkçüdür ve her Türkçü milliyetçidir.

Küçük Türkçülüğün bakış çevresi dar ve kısa olur. Büyük Türkçülüğün fikir ve iş dairesi ise uluğ Türk yurdunun bütün ufuklarile Türk milletinin topunu kavramağa çalışır. Onun gözünde Türkün ayrı ve gayrısı olmadığı gibi yabancı bir Türk diyarı da yoktur. Ona göre, Tunadan Çin seddine kadar, bütün Türkler tek bir millet ve Türkçe, musiki kadar güzel olan o türlü şive ve lehçelerile tek ve uluğ bir dildir.

Coğrafya bakımından Türk illeri vardır. Fakat bunlar tek ve uluğ bir Türk yurdunun temel sütunlarıdır. Onun için Türk yurdları ve Türk milletleri yoktur; ancak birleşik bir Türk yurdu ve bir Türk milleti vardır.

Milliyetçi Türkün yani Türkçünün dünya hâdiselerine bakışı ancak Türk duygusu, Türk siyaseti ve Türk menfaati bakımından olur. Onun his, heyecan ve hükümleri de ancak Türk menfaatlerinden mülhem bulunur. O halde tekrar edelim: Her milliyetçi Türk Türkçüdür ve her Türkçü milliyetçidir.

H. E. ERKİLET

Türkçe Davası

II.

Yazan : Besim ATALAY

Geçenki yazımda bizde dil işleri üzerine yazı yazmış veya söz söylemiş olanları sınıflamış idim. Bu yazımda dil üzerindeki düşünceleri, görüşleri ve dedikoduları dört temele ayıracağım :

1 — Eski dilin, daha açıkçası Osmanlıcanın - olduğu gibi - yaşaması fikri.

2 — Eski dili zorlamaksızın yavaş yavaş düzeltmek, işi zamana bırakmak.

3 — Ne eski dili, ne de öztürkçeyi dil olarak almak; Türkçeyi Fransızca kelimelerle zenginletmek; cümle kuruluşunu, söz dizimini değiştirerek Fransız gramerini Türkçeye uygutlamak.

4 — Türkçeyi, kendi köklerinden faydalanarak genişletmek; böylelikle Türkçeyi su katılmamış bir Türkçe yapmak.

***

Bu dört türlü düşünceyi ve görüşü birer birer göz önüne alarak çözümleyelim :

1 — Eski dilin -olduğu gibi- yaşamasını istiyenler, «Türkçe dar ve kısır bir dildir; onu atalarımız Arapçanın sonsuz zenginliği ile, Farsçanın ince ve kıvrak güzelliği ile süslemişler, genişletmişlerdir. Yüzlerce yılın meydana getirdiği bir dili atmak kolay değildir; kolay olsa bile doğru değildir. Bu dilde yüzlerce kitap yazılmış, kütüphaneler dolusu eserler bırakılmış; tarihimizin yadigârı olan bu eserlere karşı göz yummak nankörlüktür. Bu dil; ilim, şiir, fen sahasında çok mühim harikalar yaratmıştır; bugünkü ilimler ve fenler için de, dün yapıldığı gibi yine Arapça ve Farsçadan kelimeler almak lâzımdır. Mevcut bir müesseseyi yıkıp yenisini kurmıya savaşmak akıllı işi değildir» derler.

Bu sözlerin çürüklüğü meydandadır. Türkçenin dar ve kısır bir dil olduğu davası, Türkçeyi iyi bilmemekten ileri gelmiştir. Dilimiz, Arapça kadar zengin ve geniştir; Türkçeyi irdeliyenlerin hemen hepsi bunu söylemektedirler. Divanü Lûgat-it-Türk sahibi dahi bunu saptamıştır.

Türkçenin derdi işlenmemiş olmasındadır. Halbuki bu dil işlenmek için Arapçadan daha elverişlidir.

Türkçemizde ne kuraldışlar (şazlar) ne ilâller ve idgamlar, ne de çok çetrefil ve karışık olan kelime sonlarının söyleniş güçlüğü vardır.

Max Müller'in dediği gibi; Türkçemiz, bir bilgi kurumu tarafından özenile bezenile yapılmışa benziyor. Yukarda söylediğim gibi Arapçada ise sık sık rastlanan kuraldışları, şekil değişmeleri, bir tek düzen altında toplanamıyan kelime sonları, birbirine çevrilen harfler ve sesler, daha buna benzer ve benzemez bir çok engeller, ilim dili olarak bu dilin öğrenilmesini güçleştirmektedir.

Yıllarca ömür yıpratarak bu dili öğrendiğini söyliyenlerin öğrenemediklerini çok gördük.

Osmanlıcayı iyi anlamak ve o dilde söz sahibi olabilmek için Arapçayı iyi bilmek gerektir. Bunun için yalnız Arapça kelimeleri ezberlemek yetmez; Arapça kuralları da iyi bellemek ister.

Biz nice Osmanlıca taraflısı olan -sözde- bilgin, şair, yazman (muharrir) gibi adamların bu yapma dili iyice bilmediklerini biliriz. Bunların içlerinde yıllarca hocalık, öğretmenlik yapmış olanlar da vardır.

Eski ve yeni Osmanlı bilginleri ve şairleri arasında Arapçayı iyi bilen pek azdır. Osmanlı dili taraflılarının beğendikleri eserler en çok bu gibi bilgili adamlar ve şairler tarafından meydana getirilmiştir. Bu eserleri anlamak için bunlar kadar bilgi edinmek lâzımdır.

Şu halde yalnız, beş on parça şiiri anlayabilmek için -şu çabukluk asrında- durup ta yıllarca Arapça öğrenmek doğru değildir.

Aramızdan üç beş adam çıkar da Uzman (mütehassıs) olmak için Arapçayı okursa, incelerse, buna bir şey denmez; bizim hıncımız Arapçaya değil Arapçayı dilimizde yaşatmak dileğine karşıdır. Biz, yüzlerce yıl birlikte yaşamış olduğumuz Araplığa ve Tanrısal duygularımızın kaynağı olan Arapçaya karşı saygıdan başka bir şey beslemeyiz. Yalnız; Arapça gibi her hangi bir dil kendi kılığı ile, kendi kuralları ile dilimize girerse veya girmek isterse işte o zaman dayanamayız.

Besim ATALAY

34

Koca Ragıp paşa, Haşmet ve Fıtnat hanım arasında şakalar

Güneşli, S 3, 23 Ağustos 1941, s. 5-6.

Yazan: ATSIZ

Osmanlı şairlerinin en büyüklerinden olan Koca Râğıp Paşa ile en ünlülerinden Haşmet ve kadın şairlerimizin başında gelen Fitnat Hanım arasında bir takım lâtifeler yapıldığı rivayet olunur ve halk arasında bu lâtifelerin muhtelif şekilleri tekrarlanır. Bu üç şair, çağdaş oldukları için aralarında böyle lâtifeler geçmiş olması pek muhtemeldir. Esasen halk arasında söylenen lâtifeler ne kadar mübalâğalı ve yanlış olsalar da bir asılları olduğu muhakkaktır.

Üçü de Türk ırkına ve yüksek ailelere mensup ve İstanbullu olan bu şairlerin edebî değerleri üzerinde duracak değilim. Hikemî gazelin en büyük üstadı olan ve mısraları darbımesel haline gelen Râğıp Paşa (1699 - 1673) şair, bilgin ve devlet adamı olarak pek mühim bir şahsiyettir. Muhtelif resmî vazifelerle Van, Tebriz, Bağdat, Erzurum, İsakçı, Mısır, Aydın, Rakka ve Halepte bulunmuş, 1744 te vezir olmuştur. Üçüncü Osman ve Üçüncü Mustafa devirlerinde iki defa sadrâzam olup devleti barış içinde muvaffakiyetle idare etmiştir. Sultan Mustafanın kız kardeşi Saliha Sultanla evlenmiş olan Koca Râğıp Paşanın dairesi, sadrâzamlığı zamanında, bilginlerin ve şairlerin toplandığı yer olmuştu. Anadolu da ve Halepte birçok hayratı olduğu gibi İstanbulda, Koskada da, bugün dahi mevcut olan güzel bir kütüphane kurmuştur. Mezarı, kütüphanesinin yanındadır. Râğıp Paşanın mükemmel bir hattat da olduğunu üstat İbnülemin Mahmut Kemal Beyin himmetiyle neşrolunan «Tuhfe-i Hattâtîn» den öğreniyoruz.

Haşmet, Kazasker Abbas Efendinin oğludur. Müderrisliklerde bulunmuştu. Lâtifeciliği hiciv derecesine vardığından 1762 de Bursaya sürgün gitti. Sonra Rodosa gönderildi. 1769 da orada ölerek meşhur Murat Reisin türbesi yanına gömüldü.

Asıl adı Zübeyde olan Fitnat Hanım ise Şeyhislâm Mehmet Esat Efendinin kızı ve ilmiyyeye mensup Derviş Efendinin zevcesidir. 1780 de ölen Fitnat Hanım irticalen şiir söylemeğe kadirdi. Zerafeti dolayısıyle devrin zarif şairi Koca Râğıp Paşa ile karşılıklı nükteler yapmış olması tabiidir.

Belki bazı letaif kitaplarında ve başka yerlerde bu üç şairin aralarında geçen nüktelere dair mevsuk ve tarihî malûmat bulunabilir. Ben burada yalnız halk arasında şifahî olarak dolaşan rivayetleri kaydedeceğim. Bu rivayetler birbirine karışmış ve hattâ bazılarının varyantları bile teşekkül etmiştir. Bilhassa Koca Râğıp Paşa ile Haşmet, halk arasında, tıpkı Nasrettin Hoca, Bekri Mustafa, İncili Çavuş ve Bektaşi tipleri gibi mizah kahramanı haline gelmiştir. Hattâ bazen Bektaşiye isnad olunan hikâyelerin bunlara mal edildiği de vakidir. Halk bu üç şairi o kadar benimsemiştir ki bazı rivayetlerde Fitnat Hanım, Koca Râğıp Paşanın zevcesi olarak gösterilmektedir.

FİKİR

O fikir midir ki, tek başınayken,
İrkilir çatılan kaşlar önünde!
Sinerek, saparak, durarak gider
Gayz ile atılan taşlar önünde.

★

Hakikat dört nala çıkmaz akına,
Tatlı bir gülüşle gelir yakına.
O zaman sokulur kılıçlar kına,
O zaman iğilir başlar önünde...

Orhan Seyfi ORHON

Şimdiye kadar bu üçü arasında geçen lâtifelere dair yirmi kadar fıkra topladım. Fakat bunların çoğu müstehcendir. Hattâ bazılarının müstehcen nüktelerinde, fazla olarak, bu şairlere yakışacak zekâ eseri de yoktur. Bunların sonradan uydurma isnadlar olduğu muhakkaktır. Böylelerini bir tarafa bırakarak neşrolunabilecek mahiyette olanlarını aşağıya sıralıyorum:

1) Boğaziçinin yüksekçe bir yerinde oturan Râğıp Paşa, sıcak bir yaz günü evine giderken yorulup bir taşa oturmuş. Çok susamış olduğu için öteden oynıyan çocukların birinden su istemiş. Sekiz dokuz yaşlarında bir çocuk (müstakbel Haşmet) paşaya büyücek bir kâsenin içinde turşu suyu getirmiş. Paşa içtikten sonra : «Oğlum, ben senden su istemiştim. Neden turşu suyu getirdin» diye sormuş. Çocuk da cevaben : «Annemin yaptığı lâhana turşusuna sıçan düştü de gelene, geçene dağıtıyoruz» deyince paşa öfke ile kâseyi yere vurup kırmış. Çocuk ağlamağa başlamış. Paşa, çocuğun ağladığını görünce, biraz yumuşıyarak niçin ağladığını sormuş. Çocuk : «Elbette ağlarım ya. Köpeğimin kâsesini kırdın. Şimdi ben ona neyle su vereceğim» demiş. Çocuğun zeki ve nükteci olduğunu anlıyan paşa onu yanına almış.

2) Bir gün hanımı kızdıran Haşmeti, paşa evinden kovmuş. Haşmet : «Peki amma, ben şimdi ne yapayım» diye sorunca paşa «İt sürü de para kazan» diye cevap vermiş. Haşmet çıkarak Boğaziçi iskelelerinde yedekçiliğe başlamış. Bir gün Râğıp Paşa sedef kayığı ile sarayın bulunduğu iskeleye yanaşmış. Yedekçilik sırası Haşmet olduğu için paşanın kayığını yedek olarak sürüp iskeleye bağlamış. Haşmeti görüp tanıyınca : «Ne o Haşmet? Ne yapıyorsun» diye sormuş. Haşmet de : «Emriniz mucibince kayık sürüyorum paşa hazretleri» diye cevap vermiş.

3) Koca Râğıp Paşanın güzel bir halayığı varmış. Haşmet, Râğıp Paşaya misafir geldikçe bu halayık kahve getirir. Haşmet de ona sulanırmış. Bir gün Haşmet yine Râğıp Paşaya misafir gelmiş. Zaten işin farkında olan Râğıp Paşa halayığı çağırarak kahve götürmesini, fakat çok naz ve edâ yaparak Haşmet sulandıkça pahasını, değerli eşyasını ve en sonu kendini teslim olmak için dinini, imanını kaybetmesini tenbih etmiş. Halayık, paşanın dediği gibi yaparak Haşmeti bir hayli sovmuş. Nihayet halayık demiş ki: «Ben sana teslim olurum amma bir kızım; dinden, imandan hali yok. Ölürsem imansız gitmiyeyim. Bana dinini, imanını ver!» Bunun üzerine Haşmet heyecanla ayağa k

Doğu Anadoluda köylü kızları

rak : «Vallâhi de yok, billâhi de yok» demiş. Kapıdan dinlemekte olan Râgıp Paşa içeri girerek «Ne yaptın Haşmet?» diye sorunca Haşmet : «Ne yapalım Paşa Hazretleri? Var desem onu da alacak. Onun için yok dedim» demiş.

4) Haşmeti bir şehre kadı göndermişler. Bir müddet sonra dönüp gelmiş. Bir gün bir kalabalık bağırıp çağırarak meydana çıkmışlar. Râgıp Paşa sormuş. Ahali : «Falan şehrin ahalisiyiz. Yolladığınız kadı bizi soyup sovana çevirdi. Şikâyetçiyiz» demişler. Râgıp Paşa, Haşmete bu nedir diye sorunca Haşmet: «Paşam, merak etme, yalandır. Bu muhakkak beni sevmiyenlerin uydurduğu bir şeydir. Ben onları öyle bir soyup sovana çevirdim ki İstanbula değil, bir saatlik yola gidecek halleri kalmadı» demiş.

5) Rakının yasak olduğu bir devirde Haşmet bir mezarlıkta bir kafa tasıyla rakı içiyormuş. Kılık değiştirerek gezen padişah onu görüp ne yapıyorsun deyince Haşmet irticalen şu beyti okumuş :

Ezelde câm ı Cemşîdi sifâle saymıyan serler
Felek sâkîsi destinde gezer peymânedir şimdi.

Padişah beyti mütemadiyen tekrarlamıya başlayınca Haşmeti bir korku almış ve belki beni idam ettirir diye düşünerek padişahın ayaklarına kapanmış. Padişah : «Şair değil misiniz? Hepiniz korkak olursunuz. Beyit çok hoşuma gittiği için her tekrarına bir altın verecektim. Kendin bu kadarla iktifa ettin» demiş.

6 — Koca Râgıp paşa bütün vezirleri, ricali, maiyetindekileri çağırarak düşvet almadıklarına dair yemin teklif etmiş. Herkes yemin etmiş; yalnız Haşmet sesini çıkarmamış. Paşa, niçin yemin etmediğini sorunca Haşmet : «Paşam, beş dakika bekle. Bunlar çatlamazsa ben yemin ederim.» Demiş.

7) Türkiye ile İran arasındaki her türlü rekabet şiir ve edebiyat sahasında da devam ettiği için İran elçilerini şiirle mat etmek de âdetmiş. Yine bir Acem elçisinin geleceği sırada Râgıp Paşa onu karşılamak için Fitnat Hanımı ve başka şairleri kayıkçı kılığına sokmuş. Kendisi de aynı kılığa girmiş. Kayığa güzel bir nargile getirmiş. İran elçisi Üsküdar tarafından kayığa binmiş. Sandalcılar kürek çekinneğe başlamışlar. Elçi bir yandan İstanbulun güzelliğini seyreder, bir yandan da muhteşem nargileyi çekiştirirmiş. Manzara ve nargile hoşuna gittiği için irticalen :

Beni mest eyledi bu reffe(?)den çıkan sayha-i saf'af

deyince, sandalcı kılığında olan Râgıp Paşa da derhal :

Bu bir âb ı musaffâdır sürer gam leşgerin saf saf

diyerek elçiyi hayrette bırakmış.

8) Fitnat Hanım Kurban bayramı için kurbanlık bir koyun alacakmış. Koyunları seyrederken tesadüfen orada bulunan Râgıp Paşa : «Arzu ederseniz kurbanınız ben olayım» demiş (veya biri vasıtası ile dedirmiş). Fitnat Hanım da : «Teşekkür ederim. Bu yıl boynuzlu almıyacağım» diye cevap vermiş.

9) Kapalı çarşıdan Fitnat Hanımla hizmetçisi gidiyor, arkalarından da Koca Râgıp Paşa ile uşağı (veya Haşmet) geliyormuş. Kocakarı soğuğu (berdel'acuz) zamanı olduğu için hava pek soğukmuş. Râgıp Paşa, Fitnat Hanıma lâf atmak için : «Bu kocakarı da ortalığı dondurdu» demiş. Fitnat Hanım arkasına dönmüş. Kocakarı fırtınasından sonra gelen öküz fırtınasına (sitte-i sevr) telmihen : «Arkasından da öküz geliyor» demiş.

Bu halk rivayetlerinden çıkan netice her üç şairin de pek nüktedan ve şakacı olmalarından ibarettir. Tarihî ve edebî vesikaların iyi bir incelenmesiyle bu şakalara ait tarihî malûmatın bulunması da ihtimal dahilindedir. Üç şakacı şairimizin şakalarının ve nüktelerinin daha ziyade aydınlatılmasını, kendi de büyük bir nüktedan olan, Türk tarihçilerinin reisi, üstat İbnülemin Mahmut Kemal Beyden bekleriz.

11 ağustos 1941, Maltepe

Atsız

Uykusuzluktan şikâyetçi misiniz? Okuyunuz...

Yazan: Frederick Ş. Bigelow

Pensilvanya Üniversitesi Tıp Mektebi hastaneleri idare meclisi azasından

Uykusuzluktan muztarip olanlar, geceleri düşünceye dalmak suretinde edindikleri fena huyun uyumalarına mâni olduğunu teslim ederler. Bu fena huyu kırmak, uyku zamanında zihni, kaygılardan, teheyyüçlerden ve endişelerden kurtarmak için ne yapmalıyız?

Bu hususta takdir edilemiyecek kadar büyük yardımı olan bazı usuller vardır. Meselâ, müellif zahiren çocukça görünen, fakat hakikatten, kendisile uyku arasına giren velveleli dücünceleri derhal imha etmek imkânını verecek derecede müessir, basit bir usul bulmuştur.

Tasavvur ediniz ki zihniniz, dizlerinizin üzerinde duran kocaman bir mektep taş tahtası şeklini almıştır. Yine tasavvur ediniz ki, istirahat halinde bulunan zihninize davetsiz bir misafir gibi gelen her fikri, görünmez bir el bu taş tahta üzerine otomatik bir surette kaydediyor. Fakat bereket versin ki siz bir ıslak süngerle mücehhez bulunuyorsunuz ve taş tahta üzerinde görünen her fikri hemen siliveriyorsunuz. Daima tetikte bulunarak taş tahtaya bütün dikkatinizle bakıyorsunuz; yapacağınız iş, taş tahta üzerinde yazı görünürken, meçhul el bir cümleyi tamam olarak yazmağa vakit bulamadan, onu silmektir.

Her ne pahasına olursa olsun, taş tahtanızı simsiyah ve tertemiz tutmak mecburiyetindesiniz.

Bu tavsiye size mânasız görünebilir. Fakat tecrübe ediniz, netice alacağınızı göreceksiniz.

Bundan başka, uykunun yavaş, derin, ahenkdar teneffüsünü taklitten daha kolay bir şey yoktur. Bunu akıllıca ve fikri tenkidle yapınız. Çıkardığınız seslere dikkat ediniz ve teneffüsünüzün muntazam ve pürüzsüz olmasına itina gösteriniz. Bu dinleyişte bile sükûn verici bir hassa bulacaksınız. Ayni zamanda teneffüsünüzü böyle dikkatli bir surette takip etmenizin müstevli ve müheyyiç düşünceleri zihninizden uzak tutmak hususunda da büyük bir yardımı olacaktır.

Bir kaç dakika sonra bir huzur ve sükûn hissinin vücudünüze yayılması pek muhtemeldir. Çok geçmeden taklit uykunun temposu bizzat uykunun temposuna inkılâp eder.

Elimizde başka çareler de vardır. Usulü dairesinde alınan banyonun bu hususta neler yapabileceğini tıpla alâkadar olan herkes bilir. Fakat, ne yazık ki, banyonuz ne kadar zevksiz olursa, uyku hususunda müessir olması ihtimali nisbette fazladır. Banyonuzun lâtif bir hararette olmasına ve hızlı hızlı silinmenize müsaade yoktur. Banyonuzun suyu öyle bir derecei hararette olmalıdır ki içinden âdeta titriyerek çıkmalısınız. Havluyu vücudünüze bastırarak nemini aldıktan sonra kendinizi biraz rutubetli ve üşümüş hissedersiniz.

Doğru yatağınıza koşarsınız, lâmbanızı söndürürsünüz, halinizden hiç de memnun olmıyarak yatarsınız. Fakat yavaş yavaş serinlik zail olarak onun yerine tatlı bir ılıklık kaim olur. Gittikçe rahatlaşırsınız ve bunu takip edecek 15, 20 dakikalık mesut bir zaman zarfında, yarış halinde bulunan zihninizin frenlerini kasacak olursanız, uyuya kalmanız ihtimali pek galiptir.

Gece uyanırsanız ayni prensipi takip ediniz, şayet uyumağa muvaffak olamazsanız, şöyle hareket ediniz: Yorganınızı atıp rahatsız olacak derecede üşüyünceye kadar üstünüzü açık bırakınız. Sonra yorganınızı örtünüz, ısınınca derhal uykunuz geleceğini görürsünüz.

Diğer bir çare de yatakta okumaktır. Fakat bunu yapabilmek için başka türlü yastığa ihtiyacınız vardır, alelâde yumuşak yastık değil, okumağı göz ler için yorucu bir hale getirmek için gövdeyi rahatça dik tutan ve sağlam bir istinatgâh teşkil eden yarı sert bir yastık. Uykuyu davet için, müellif romandan ziyade roman olmıyan eserleri tavsiye eder. Güç kitaplar, kolaylardan daha iyidir.

Okuma usulünde dimağ iki şıktan birini ihtiyar etmek mecburiyetinde kalır. Ya, sıkı bir faaliyete geçip en müsait şerait dahilinde yorulur veya bilâkayd düşart uyku teslim olur. Bu usulü şimdiye kadar tecrübe etmemiş olan okuyucular, dimağlarının ne kolay uyku ya teslimi nefs edeceğini görüp hayre edeceklerdir.

Hastaların ekseriya kolayca uyudukları halde sabahın erken saatlerinde uyanıp tekrar uyuyamadıklarından şikâyet ederler.

Bu gayri mütekâmil uyuyuculara müellif, tesirine çok itikat ettiği şu pratik tavsiyede bulunur: Uyandıkları zaman gözlerini kapalı tutmağı itiyat edinmelerini ister. Hattâ mutedil ışığın bile retina yani tabakai şebekiye üzerinde yapacağı şiddetli tahrik uykuyu biraz daha uzaklaştırabilir.

Bu tavsiyelerden hiç biri sizi uyutmazsa, tabiatın cilvesi, demek lâzım. Maamafih bu tavsiyeler, içtinap müdahaleler olmaksızın faydalı taamülüne devam edebilmek fırsatını verecektir. Bu, zihnî itiyad yaratttığı bir şeydir, yeni itiyatlar da bir denbire iktisap olunamazlar; fakat bu tavsiyelerimizden her hangi biri on gece üst üste tecrübe etmekle, bunlardan hangisinin hakkınızda en faydalı olabileceğini anlıyabilirsiniz. Ondan hüsnüniyetle tecrübe ediniz, umduğunuzdan daha fazla mükâfatını görünüz.

KIZIM «IŞIN SU» İÇİN:

Işın kızım, sana oyuncak diye
Gökten yıldızları deresim gelir;
Güneşleri verip sana hediye,
Baharı yoluna seresim gelir.

Senden birer parça: göl, deniz, dere.
Güzelliğin vurmuş sanki her yere.
Ayın ışığını sarıp güllere,
Başına bir çelenk öresim gelir.

Şakrak kahkahanla uçar her hüzün,
Erir ve dağılır sisleri güzün.
Ömrümün baharı sevimli yüzün:
Bir saat görmesem göresim gelir.

Sesin bir rüzgârdır tatlı ve serin.
Gönlümdeki mâbed senin eserin:
Ruhuma gülerken güzel gözlerin
Göklerdeki sırra eresim gelir!

Halide Nusret ZORLUTUNA

YARALI

Gün çekilmiş, koy içinden yaralı,
Bu harap illere vardık varalı;
Ufkumuz hep sarı güller saralı,
Gönül en ince yerinden yaralı...

Serseri kuşlar uçarlar gökten,
Kayalıklarda batan bir yelken,
Geç doğar gün, gece başlar erken;
Gönül en ince yerinden yaralı...

Beklenen varsa, geçitsiz dağlar;
Bekliyenler, ebediyyen ağlar;
Bir uzak çöl ki erişmez bağlar,
Gönül en ince yerinden yaralı...

Şükûfe NİHAL

MİLLİYET DERGİSİ

Millî Türk destanlarından:

Zoya Tülek

Yazan : Hüseyin Namık ORKUN

Türk şairi; millî hayatı, millî destanı, millî ruhu terennüm ederse Türk şairidir. Bu sözleri Türk müverrihi, Türk muharriri için de tekrar edebiliriz. Bizce Türklüğün ve Türkçülüğün düsturu şudur : Her şey Türklük için... Millî şair millî hayatı ve destanı terennüm ederken ona malzeme vermek de edebiyat tarihi müverrihine düşer.

Türk efsaneleri, Türk destanı o kadar zengin ve o kadar çoktur ki bunların hepsini bir araya getirmek muazzam bir kitap vücude getirmek demektir. Esefle kaydedelim ki bu millî efsanelerimiz, destanlarımız henüz bizim ilim adamlarımız tarafından esaslı bir surette, metodik bir şekilde tetkik edilmiş değildir.

Biz bu sütunlarda yalnız efsanelerimizin mevzularını vermekle iktifa edeceğiz. Adını serlevha yaptığımız bu güzel efsane bir Başkurd efsanesidir. Refah ve saadetini yurdunun aşkı uğrunda feda eden Zoya Tülek benim bildiğime göre ilk defa olarak Macar âlimlerinden Prof. Prühle Vilmos tarafından Selim Gerey Sultanofdan alınarak Gündoğusundan adlı eserde neşredilmiştir.

★

Belebeyden şimali şarkiye doğru iki günlük mesafede Balkan dağı denilen başı göğe yükselmiş çıplak bir dağ vardır. Bugün çıplaktır; fakat bir zamanlar yeşil ormanlarla kaplı idi. Bu ormanlarda kuş sesleri, Başkurd çobanlarının kavalları işitilirdi.

Bundan uzak olmıyan bir mesafede sahilleri kamışlarla kaplı Aslı göl denilen bir göl vardı. Bugün de bu sahillere doğanlarile yabani ördek avına gelirler.

Balkan dağının civarında çok eski zamanlarda Harimarkas adlı çok zengin bir Başkurd oturuyordu. Bu adam o kadar zengindi ki belki kendisi de sürülerinin sayısını, arazisinin hududunu bilmezdi.

Bu adamın iki karısı vardı : Birinin adı Banu olup bunun Ebutalib ve Malik adlı iki oğlu vardı. Diğerinin adı Gulzurg olup Zoya Tülek adlı yiğit bir oğlu vardı. Zoya Tülek güzel ve kuvvetli bir kahramandı. Onu herkes severdi; yalnız iki kardeşi ve üveği annesi Banu onu çekemezdi.

Vaktaki bu üç çocuk genç yaşına girdiler; o zaman babaları hepsine birer güzel at, süslü koşumlar ve iyi terbiye edilmiş doğan vermişti. Gençler atlarına binerler, doğanlarile Balkan dağına ava çıkarlar, Zoya Tülek her zaman kardeşlerinden daha fazla av avlayınca onlar da hasedden çatlarlardı. Fakat babalarının çok sevdiği annesi Gulzurg sağ olduğu müddetçe ona dokunamazlardı.

Vaktaki sevgili annesi Zoya Tüleği öksüz bıraktı. İşte o zaman her şey değişti. Artık evde her şeye Banu hâkim olmağa başlamıştı. Bütün istediklerini yaptırıyordu. Bir gün Zoya Tüleğin eğerini Ebutalibe, atını da Maliğe vermesi için Harimarkasa tesir etmiş ve istediği de olmuştu. Ertesi günü yiğit Zoya Tülek tavlaya indiği vakit şaşa kaldı: Ebutalibin atında kendi eğeri ve Maliğin altında da kendi atı bulunuyordu. Zoya Tülek :

— Bu ne hal?... diye sorduğu vakit şu cevabı aldı :

— Biz böyle arzu ediyoruz.

— Fakat Ebutalib bu eğer senin değil.. Malik sen de benim atımdasın...

— Canım! ne vakit geçiriyoruz. Doğanlarımız sabırsızlanıyor. Sen de ava çıkmak istiyorsan işte bir ihtiyar at.. diyerek iki kardeş atlarını sürüp tavladan uzaklaştılar.

Zoya Tülek arkalarından baka kaldı. Teessürünü bir türlü yenemedi. Bu sırada ihtiyar ve uyuz at Zoya Tüleğin önüne gelerek ona şunları söyledi :

— Zoya Tülek müteessir olma.. Vur şu eğeri, çık ava..

Zoya Tülek şaştı; bir müddet bu uyuz ata baktı. Nihayet Ebutalibin eğerini ata vurdu ve üzerine atladı. Birdenbire miskin ve uyuz at canlandı, düzeldi, mükemmel bir hayvan oldu. Zoya Tülek son derece memnun oldu. Sağ koluna doğanını kondurdu; atını sürdü. Aktulpar adını taşıyan bu at tavladan öyle bir fırlayış fırladı ki birkaç dakika sonra Zoya Tülek kardeşlerinin yanına varmıştı. Kardeşleri bu hale şaşa kaldılar; fakat bir şey söylemediler, çünkü yanlarında yabancı avcılar vardı.

Öğle vakti yaklaşınca bütün kardeşler berrak su kenarında bir ağaç gölgesinde istirahate çekildiler. Zoya Tülek de atından indi; yeşil çimenlerin üzerine yattı ve yorgunluktan hemen uyuya kaldı.

Aktulpar yanı başında duruyordu; eğerinin üzerinde doğanı konmuştu.

İki kardeş hasedlerinden bir türlü uyuyamıyorlardı. Usulca kalktılar. Aktulparın halının arasına sivri bir çivi soktular. Ve uzaklaştılar.

Zoya Tülek uyandığı vakit yanı başında ak saçlı, sevimli yüzlü bir ihtiyar gördü. Zoya Tülek ayağa kalktı. İhtiyar :

— Biliyor musun ben kimim?...

Yiğit cevap verdi :

— Hayır muhterem ihtiyar! bilmiyorum..

İhtiyar :

— Ben Hızırım.. Yüce Tanrının iznile hayat suyundan içen Hızırım.. Oğlum! kardeşlerin seni çekemiyorlar. Şimdi de sen uyuduğun vakit atının nalına sivri bir çivi çaktılar. Fakat ben sana yardım edeceğim. Sana bir dua öğreteceğim. Ve ne zaman başın darda kalırsa bu dua seni selâmete çıkaracaktır. Şimdi de bu duayı okur, atının ayağına doğru üflersin.

Bundan sonra ihtiyar Hızır birkaç defa duayı tekrarladı. Yiğitin iyice öğrendiğini görünce birdenbire ortadan kayboldu.

Zoya Tülek duayı okudu. Atının ayağına doğru üfledi. Çivi naldan dışarı fırladı ve izi bile kalmadı.

Zoya Tülek Tanrıya şükretti; atına atlıyarak kardeşlerinin yanına vardı. Kardeşleri şaşa kaldılar; artık hasedleri, kinleri son dereceyi bulmuştu. Hemen üç genç bulduler; bu gençler Zoya Tüleğin yanına yaklaştılar, birdenbire atını tuttular; Aktulparı kırbaçlamağa başladılar.

Bunun üzerine Aktulpar şimşek gibi fırladı, can acısile göle doğru uçmağa başladı. Bir müddet sonra iki kardeş Zoya Tüleğin arkadan kaldırdığı tozu bile göremez oldular.

Aktulpar havada öyle uçuyordu ki ayağı pek az yere değiyordu. Biraz sonra Aslı göl sahiline vardılar.

Zoya Tülek sahilde atından indiği vakit sanki birisi kendisine Zoya Tülek sağ tarafta, sahilde bak kim var der gibi olmuştu. Zoya Tülek o tarafa baktı. Kalbi heyecanla çarpmağa başladı. Gölün kenarında beyaz ayaklarile köpükler saçan genç ve güzel bir kız oturuyordu. Bir taraftan da altın saçlarını tarıyordu.

Bu genç kız Aslı göl kralı Jajdar hanın biricik kızı Susulu idi.

Zoya Tülek put gibi durdu. Baktı, baktı. Artık kendine hâkim olamadı. Ve kıza doğru yürüyerek dedi ki:

— Buraya öyle bir surette geldim ki ben de bilmiyorum, nasıl geldim.. Güzel kız cennet bahçesinin gülü! söyle bana : Ben kimim, nerden geliyorum, nereye gidiyorum?...

Kız cevap verdi :

— Sen zengin Harimarkasın en küçük oğlu Zoya Tüleksin. Ava çıktın.. İnce boyunlu kazları, altın kürklü tilkileri avladın. Sonra iki kardeşin seni çekemediler. Atını kırbaçladılar, buraya kadar geldin..

Zoya Tülek şaşa kaldı...

— Hayır, hayır! hiç bir yere gitmiyeceğim artık... Beni büyüten babamı reddediyorum; beni koynunda emziren anacığımın mezarını aramıyacağım. Bana artık ne

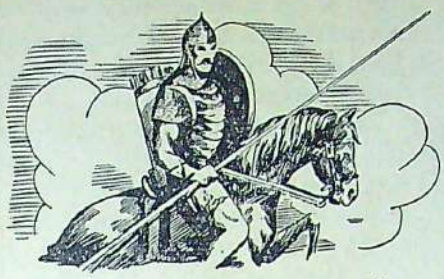

ÖYLE BİR GÜNDE..

Özlüyorum cetlerimin döğüştüğü cenkleri:
Başımda çelik tolga, eğri kılıç elimde;
Geniş omuzlarımda zırhların hevenkleri,
Ve tirkeşim belimde...

Gözlerim, bileyden yeni çıkmış bir bıçak;
Yanaklarımda, bıyıkların kangal kangal zinciri!
Bir vuruşta kâfiri boydan boya iki şak
Edecek kadar pazılarım iri!

Özlüyorum o eski çağları:
Şimşek nallı rüzgâr atlar üstünde
Dağlar aşıyor dağları..
Yaşasaydım aaah öyle bir günde!

Olsaydım Osman Gazinin bir neferi:
Çakırpınarda ben yatsaydım pusuya.
Kaçırsaydım Tekfurun gelini Nilüferi,
Adını ben verseydim Bursadan geçen suya!

Ne olurdu ah, altı asır önce bulsaydım
Kendimi sallar kayan Marmara denizinde.
Ne olurdu ah, düşüp boğulsaydım
Suya seccade salan Süleymanın izinde!

Olsaydım Hacı İlin dört bin erinden biri:
Ben de Sırpsındığında döğüşseydim.
Dağlarda uğuldarken akıncıların tekbiri,
Can evime bir kargı saplanıp düşseydim!

Fatih, Akşemseddinle konuşurken o gece,
Otağın yırtmacından dinleseydim onları.
Dolmabahçe önünden ben çekseydim Halice,
Kızaklara bindirip kalyonları!

Üzengimi öpseydi Nemçeli kıraller:
Affettirmek için kusurlarını!
Sinan'ın köprülerinde şakırdatıp nallar,
Zorlasaydım Viyana surlarını!

Özlüyorum Malazgirdi, Niğboluyu, Kosovayı,
Şimşek nallı rüzgâr atlar üstünde,
Dalkılıçlar biçerken ovayı..
Yaşasaydım aaah öyle bir günde!

Yusuf Ziya ORTAÇ

gök, ne yer lâzım... Söyle bana güzel kız!.. Sen kimsin?....

Kız cevap verdi :

— Babanı, anneni reddetme.. Dünyadan vaz geçme.. Sen bizim ülkemizde oturamazsın.. Ben göl kralının kızıyım. Babamın ülkesinde bir çok yiğit can verip yata kalmıştır. Fakat sana yazık olur, ben senin olamam. Sana bir hâtıra olmak üzere inci gerdanlığımı, pırlanta yüzüğümü vereyim, ve yurduna dön..

— Bana ne inci gerdanlığın, ne de pırlanta yüzüğün lâzım.. Bana hiç bir şey gerek değil.. Yalnız, evet, yalnız bir defa seni kucaklamak isterim...

Kız :

— Zoya Tülek!.. Bak şuraya kim geçiyor.. diyerek narin parmaklarile bir istikamet göstermiş, Zoya Tülek de bunu görmek için o tarafa dönmüştü.

Tam bu sırada kız şimşek gibi suya atılmıştı. Yiğit, kızın hilesini derhal anlamış, fakat geç kalmıştı. Kız yüzüyor ve yüzdükçe kendisinden uzaklaşıyordu. Gölün ortasına kadar gelmiş, batmağa başlamış, sadece altın saçları suyun yüzüne dağılmıştı. Zoya Tülek daha fazla düşünemedi. Kendisini göle attı; bir hamlede gölün ortasına yetişerek kızın altın saçlarını tuttu.

Susulu bir ok gibi gölün dibine inmeğe başlamıştı. Zoya da onu takip ediyordu. Çabucak gölün dibine indiler. Burada hükümdar Jujdarın iki büyük camdan sarayı vardı. Bu sarayların etrafında süratli akan dört su cereyanı bulunuyordu.

Kız dedi ki:

— Zoya Tülek, sevgilim!... Saçımı bırak.. Seni seviyorum ve senin olacağım.. Beni burada bekle, elbisemi giyeyim ve yanına geleyim..

Zoya Tülek :

— Fakat yine bir hileye sapma... diyerek kızın saçını bıraktı.

Susulu odasına koştu. Yumuşak, ipek yatağına kendini attı. Güzel yüzünü yastıkların arasına sokarak ağlamağa başladı. Bu vaziyeti babasına nasıl anlatacaktı. Kendisini arzın bir yiğiti beklediğini nasıl söyliyecekti. Bu genci sevdiğini, kendisinin olmazsa artık yaşayamıyacağını babasına söylemek mümkün mü idi.

Zoya Tülek yedi gün, yedi gece bekledi. Zayıfladı, halsiz düştü. Yüzü sarardı, avurdları çöktü. Sekizinci gün kızın hastalığını aldattığını zannederek Hızırın duayı okudu. Tanrıdan suların çekilmesini yalvardı. Yüce Tanrı Zoya Tüleğin dileğini yerine getirdi. Su cereyanları durdu. Sular süratle kurumağa, suları çekilmeğe başladı. Sular diyarı müthiş sıcaklıktan bunalmış, her yerde kuraklık hüküm sürüyordu.

Susulunun kırk hizmetçisi bu haberi vermek için odasına koştular, fakat odanın kapısının kapalı olduğunu gördüler.

Bu sırada Jujdar hanın tabaası Zoya Tüleği sarayın önünde gördüler. Derhal efendilerine bu âfeti bu yabancının getirdiğini anladılar. Hemen yanına koşarak yalvarmağa başladılar. Zoya Tülek dileklerini reddetti :

— Hayır, hayır! Kralınız, kraliçeniz, bütün sizler hepiniz mahvolacaksınız.

Bu sözleri duyan halk Jujdar hanının yanına koştular; bu müthiş haberi kendi

tılar. Hakan bu haberden çok müteessir oldu; hemen kızının yanına koşarak sevmeden :

— Sevgili Susulum!... Biliyor musun lumun başına ne felâket geldi?.. dedi.

— Biliyorum, babacığım.

— Pek âlâ!.. Bu felâketi getirenin de n olduğunu biliyor musun?..

— Hayır, babacığım.

— Bu felâketi getiren bir kaç günden sarayın kapısında bekliyen gençtir O, ni seviyor; ve istiyor ki seni ona verem... Mademki böyledir sevgili kızım! Onu aya al...

Kız :

— Pek âlâ babacığım, diyerek müthiş bir vince kapıldı.

Jujdar han uzaklaşınca kralın kızı osını düzeltti, kapıyı açtı ve sevgili misafini karşılamağ koştu.

— Affedersin Zoya Tülek.. Emin ol ki i seviyorum.. Babamdan korktuğum için aç gündür yanına gelemedim Gel, sevgim gel!.. diyerek Zoya Tüleğin koluna girip ya gitmişlerdi.

ndan sonra Zoya Tülek tekrar duayı okumuş, su cereyanı eskisi gibi şiddetlenmiş, Jujdar hanın ülkesinde eski mesut hayat başlamıştı. Solmağa, bozulmağa başlıyan er şey tekrar canlanmıştı. Herkes yurtlarında müthiş bir mucize göstermiş olan bu Başkırd yiğitine hayran ve minnettardı. Zoya Tülek, Susulu ile birlikte gezmeğe çıktığı vakit herkes fısıldıyordu :

— Bu alelâde bir adam olamaz..

Hakan da bu yiğiti sevmiş, kızını ona zevce olarak vermişti. Artık gençlerin saadeti hudutsuzdu.

Bir gün Susulu Zoyanın yanından uzaklaşmış, epi müddet geri dönmemişti. Tekrar yanına gelince Zoya Tülek :

— Nerede idin?.. Beni ilk gördüğün yere gittin değil mi?.. dedi. Susulu başile evet işareti verdi. Zoya bir müddet düşündü; sonra tekrar sordu :

— Mademki orada idin; atımı ve doğanımı gördün mü?.. Susulu cevap verdi :

— Gördüm, her ikisi de Aslı göl sahilindedir..

— Ne yapıyorlar orada?...

— Atın hareketsiz bir surette bıraktığın yerde duruyor, doğanın da başı ve kanatları düşük bir halde eğerin üzerinde oturuyor

Yiğit düşündü, müteessir oldu. Tekrar duayı okudu. Sular iki tarafa açıldı; Aktulpar sevinçle efendisinin yanına koştu; arkasından doğan kanatlarını çırpararak uçup geldi. Birdenbire kralın sarayı etrafında çimenler hasıl oldu, ağaçlar çıktı ormanlık vücude geldi. Aktulpara otlak, doğana orman olmuştu.

Tekrar dalgalar kapandı ve Zoya Tülek ile Susulunun bahtiyarlığını yabancıların gözünden sakladı.

★

Günler, aylar, yıllar geçti. Zoya Tülek kendisine bir kuray (= kaval) yapmış, altın başlı, zümrüt gözlü, gümüş ayaklı bir koç vücude getirmişti. Kavalını çaldığı vakit koç oynamağa başlayınca bütün su halkı etrafına toplanarak hayretle bu manzarayı seyrediyorlardı. Sade halk değil balıklar bile bu şayanı hayret hâdiseyi görmek için o tarafa koşuyordu. Fakat bunlar koçun oynayışını, sıçrayışını seyr için değil.. Zoyanın kavalını dinlemek için geliyorlardı.

Herkes seviniyor, memnun oluyordu. Fakat Başkird yiğitinin günden güne yüzü solmağa başlamıştı. Susulu bu hali görerek sordu :

— Ne oldun sevgilim?.. Yüzün neden öyle sarardı, soldu. Zoya cevap verdi :

— Bu hayat değil... Ben burada sararıp solacağım...

— Burada yaşayamıyor musun?.. Ne için? İşte ben seni seviyorum, sen de beni... Başka ne lâzım...

— Ne mi lâzım?... Yurdum... Sevgili soydaşlarım... Susulu! Onlar kendilerini esaretten kurtarmak için beni bekliyorlar... Orada başı havalara yükselmiş Balkan dağı vardır. Üzerinde ormanlar bulunur, içinde binlerce av hayvanı vardır. Sen ormanın ses verdiğini duydun mu Susulu?... Oradan Aslı göle bakmak ne güzeldir. Benim yurdumda daha böyle yüzlerce göl bulunur. Toprağın altında bir sürü servet, altın, gümüş vardır. Fakat bütün bunlar hiç bir şey değil... İlle benim öz yurdum, soydaşlarım.. Bu asîl, sevgili soydaşlarımı nasıl unuturum Susulu?..

Hakan Jujdar kızının sarayında bir ses işiterek o tarafa yürümüş, Zoyayı müteessir bir halde görmüştü. Kendisine sordu :

— Nen var oğlum?... Niye müteessirsin?.. Tabaam mı seni gücendirdi?.. Kızımla mı bir şey oldu?..

— Hayır, muhterem hakan!.. Her şey yerli yerinde... Fakat ben bu hayattan bıktım.. Artık yurdumu, soydaşlarımı özlüyorum.. Hakan hayretle sordu :

— Nereye gideceksin?... Zoya cevap verdi :

— Yurduma, vatanıma, Balkan dağının yanına...

— Balkan dağının yanına mı?.. O da nedir?...

Zoya Tülek güzel Balkan dağını anlattı. Ormanları tarif etti. Hakan dedi ki:

— Balkan dağı, Balkan dağı... Anlattın amma ben pek anlıyamadım. Ömrümde hiç böyle bir şey görmedim. Fakat mademki sen bunu özledin, onu buraya gölün ortasına getiririm. Ne gülüyorsun?.. Görürsün....

Bundan sonra hakan tabaasını yanına cağırdı. Balkan dağını anlattı. Ve onu gölün ortasına, kızının sarayının karsısına getirmelerini emretti. Halk evvelâ bir umumî toplantı yaparak içlerinden üç akıllı adamı sectiler. Bunlar önce Balkan dağını arıyacaklardı. Bu üç adam, gölün her tarafını aradılar, taradılar. Böyle bir şey bulamadılar. Nihayet küçük bir tepe buldular. Düşündüler: Kral öyle de böyle de Balkan dağının ne olduğunu bilmiyor; Başkırd yiğiti ise işte bununla iktifa etsin.. Ne yapalım başka dağ yok.

Herkes işe sarıldı. Tepeyi çabucak kral kızının sarayının önüne taşıdılar.

Kral, sarayından çıktı. Dağı gördü; memnun oldu. Tabaasına ihsanlar dağıttı. Sonra kızını ve damadını çağırdı ve dedi ki:

— İşte senin meşhur Balkan dağın... Daha başka bir şey lâzım mı?...

— Hayır hakanım!... Bu Balkan dağı değil...

— Ne?.. Ne dedin?..

— Bizim yurtta buna dağ demezler; bu tepedir..

— O halde beni kandırdılar... diyerek hakan çok kızdı. Bütün adamlarına yirmi beş sopa vurdurdu.

Hakanın bu hareketi de Zoya Tüleği müteselli etmiyordu. Nihayet hakanın huzuruna çıkarak :

— Ulu hakan!.. Bana göstermiş olduğun iyiliklere çok teşekkür ederim. Ben artık burada duramıyacağım. Vatanımı özlüyorum, onsuz yaşayamıyacağım. Susulusuz da yaşayamam. Asîl hakan!.. Bize müsaade et.. Biz Başkırd yurduna, Balkan dağına gidelim. Orada beni bekliyen soydaşlarıma kavuşayım... dedi. Hakan :

— Ne diyorsun?.. Ben sevgili kızımdan ayrılacak mıyım?.. Asla, asla bu olamaz... Bu söz üzerine Susulu şunu söyledi :

— Muhterem babacığım!.. Müsaade et.. Aksi takdirde Zoya bizi terkedecektir. O zaman ben ne olurum?... İhtiyar hakanın gözleri yaşla doldu :

— Pek âlâ!..

Teessürünü yenmeğe çalıştı ve nemli kirpiklerini sildi.

Artık Susulu ve Zoya Tülek herkesle vedalaşmağa başlamıştı. Bütün Aslı göl sakinleri müteessirdi. Herkes Zoyayı o kadar sevmişti ki kimse ondan ayrılmağa razı değildi.

Aktulpar, doğan ve koç hâtıra olarak orada kalacaktı. Hakan dedi ki :

— Tanrının inayetile gidiniz.. Güle güle Zoya Tülek!. Kızıma iyi bak.. Yalnız sizden şunu rica ederim; söyliyeceklerimi harfi harfine tutunuz : Eğer sözümü tutarsanız hayatınızda asla sıkıntı çekmiyeceksiniz. Gölün kenarına geldiğiniz vakit dikkat ediniz ve doğruca yürüyünüz. Balkan dağının eteğine gelinceye kadar asla arkanıza bakmayınız...

Susulu ve Zoya Tülek sahile geldikleri vakit kendilerini iki altın ve mücevherle süslü eğerli at bekliyordu. Mesut çift atlara binip yola revan oldular..

Bunaltıcı bir sıcak vardı. Ucsuz, bucaksız Başkırd vadilerine güneş kızgın oklarını savuruyordu. Zoya bu sıcaklara aldırış etmiyor, sevincinden kabına sağamıyordu. Susuluya dedi ki :

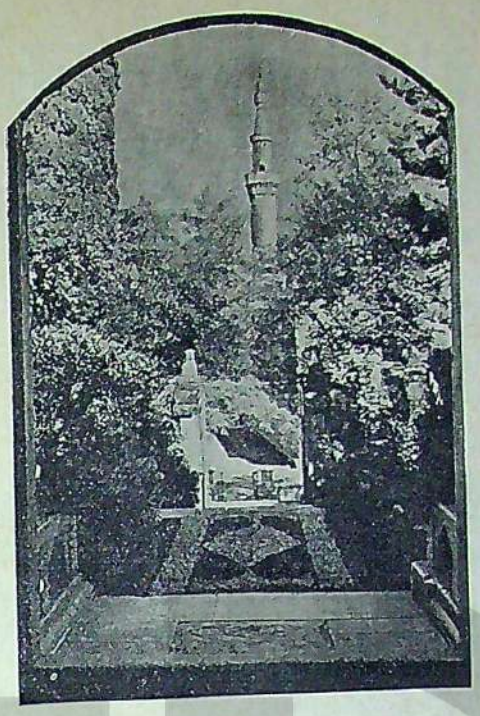

BURSA

Yazan: S.Ç.

Sana Yeşil Bursa diyorlar; bu bana yavan geliyor dersem darılma; taşların gözlerime yeşim, ağaçların gönüller saran bir ihrişim gibi sen ne tatlı, ne yumuşak ve cana yakınsın?..

Ovadan bakarım: Bağdaş kurmuş, yeşil canfes yastığa sol dirseğini yaslamış bir Yeniçeri ağasının, söze davranırken sağ dizini dikişi gibi bir çalımla duran, Çelebi binaları: Bana ecdattan kahramanlık menkıbeleri, yiğitlik destanları dinletir..

Doğuya doğru Akçağlıyan üstünde yer almış olan Yıldırım camii: Tıpkı senin ismetine bekçiliği, koruyuculuğu ile, çalımından bıyık büken bir Serhad ağası gibi bir sana bakar, bir de uzaktan bana, sonra : (rahat ve emindir) diye işaret eder.

Emir Sultan maneviyatta olduğu gibi topraklarında da yüksek yer seçmiş, Uludağın bağrında servilere gömülü uyuyor.

Yıldırımın işaretinden aldığım huzurla başımı sağa çevirirken hep görüyorum: Birer şehamet âbidesi gibi dikilmiş Ulucami minarelerini ören Türk ustaları: Hayalimde kaynaşıyor, sahifelerinde erkekliğin, kahramanlığın binbir fazilet destanı yazılı, müzehhep bir kitap taşıyan sedefli rahle gibi, İkinci Muradın türbesini taşıyan yeri de görüyorum.

Daha sağda, «Çekirge» imiş. Orada Hüdavendigâr Gazi'nin tam beş yüz elli iki senedenberi huzur içinde yatışını görüyor, vicdanımda, millî benliğimde gurur duyuyorum, buraya neden Çekirge demişler bunu bilmiyorsam bağışla! Bu cahillik hep sürecek değil ya...

Cümhuriyet Uludağa yol verdi, ben seni ve ovanı artık yüksekten seyredebiliyorum: Arkasında Yalovayı gizliyen sırtlar masmavi, ovaya inince bu mavilikte hafif bir yeşillik seziliyor, daha sonra canfes eteklerinin yeşillikleri, oyaları, dantelleri..

Yalnız bu kadar mı?.. Yıldırım gibi bir yiğitle sevişmiş, Gazi Süleyman paşa ve Hüdavendigâr Murat gibi seçme erler doğurmuş (Nilüfer) in adını taşıyan güzel su, Uludağdan inen Akçağlıyanı, Gökdereyi ve tarihî menkıbelere salme olmuş Pınarbaşı suyunu da alarak ovadaki akışında: Erkeği saran, onu bağlıyan kadın şefkatinin sembolünü sezerim. Fakat üzülme ki: bu suyun üstündeki Nilüfer köprüsünü yıkan nankör evlâtlar yanında ona bağrı yananlar da var..

İşte dağdan seyrettiğim bu ova benim için bir aşk denizidir, orada kötü ruhlar gibi değil, diri, canlı ve imanlı bir varlıkla yıkanır, arınır, ondan sonra da Kirazlıyaylâda keyifli bir bağdaş kurarım..

***

Hisarda bayrağını dikip evvelâ otağını, sonra da sarayını kuran Orhan bey meğe seni seçmekte ne yaman bir görüşün eri imiş :

O vakittenberi dünyanın en güzel kızları deste deste senin yeşil bahçelerinde, dünyanın en ulu bir ırkının türkülerini söylediler, altı asırdan artık bir zamandır yeşil yaprakların ipek yaparak büktüler, çatmalar, bürümcükler dokur, ipek saçlarını tarar örerken sen, hep o billûr sesi dinledin...

O vakittenberi dünyanın en yiğit ırkının delikanlıları bu ovada at koşturdu, yaban ve savaş türkülerile silâhlarını sildi, sen bunları hep gördün ve dinledin..

Eski zaman softalarının (cennet) yeni zaman züppelerinin (İsviçre gibi!), salyalarını akıtırken neden Bursa gibi de meyişlerine benim gibi kızmıyorsun.. Yaslandığın dağın ululuğuna inanmış görünüyorsun, ben de sana gelirken çok rahatlık duyarak gelirim.. Huriler sende, şarabı kevser yine sende, bırak da rahat ve içten söyleyeyim: (Hayalimde cennet sensin) diye de, seni öldükten sonra arıyanlar vars kıyamete kadar, ve ondan sonra da arayadursunlar..

Y. Mimar :
S. Ç.

— Görüyor musun?.. Bu güzel Başkırd yurdunu?.. Bu çiçekli oyaları.. İşte bak karşıdaki Balkan dağı!. Güzel değil mi?.. Susulu cevap verdi :

— Güzel... Ve gözlerini bu iç açıcı, gönül ferahlatıcı manzaradan ayıramadı. Babalarının nasihatini tutmağa karar vermişlerdi. Fakat Susuluyu tecessüs hissi yiyip duruyordu. Zoyaya dedi ki:

— Canım; biraz geri dönüp bakalım... Ne olacak sanki.... Zoya cevap verdi :

— Hayır!.. Babanın nasihatini tutmamak doğru değil..

Susulu:

— Bir parçacık dönüp bakalım canım...

Zoya :

— Hayır!.. Mademki söz verdik..

Susulu :

— Cidden babamızın bunu neden söylediğini bilmek isterim.. Babam acaba bunu neden söyledi dersin?..

Zoya :

— Bilmem.. Fakat asla geri dönüp bakmam...

Susulu bu söze aldırış etmedi. Atını durdurdu ve birdenbire geri dönüp Aslı göl tarafına baktı. Bir sürü atın arkasından geldiğini gördü. Gölden daha bir çok at çıkıp onları takip ediyorlardı. Bu sürülerin arasında inekler, koyunlar ve daha diğer hayvanlar da vardı. Fakat Susulu arkasına baktığı vakit bu hayvan sürülerinin arkası kesildi. Gölün kenarında olanlar suyun içine, göle düştüler. Susulu bağırdı :

— Vah!. Ne yaptım... İki elile yüzünü kapadı.. Kral kızı gördüklerini anlattı. Zoya :

— Ah Susulu!.. Babanın nasihatini neden tutmadın?... Balkan dağına varıncaya kadar arkamız hep hayvan sürüsü ile dolacak, biz zengin olacaktık. Başkırd kavmi ve Başkırd yurdu yoksulluk görmiyecekti.

Zoya Tülek daha fazla konuşamadı hıçkırmağa başladı.

★

Efsane burada bitiyor. Bunu anlatan Selim Gerey derin bir iç çekerek Macar limine şunları söylemiştir :

— Zoya Tülek ve Susulu Balkanlarının eteklerinde ihtiyarladılar.. dağının tepesinde onların mezarı Başkırdların şimdiki meşhur atları da gölden çıkan atların neslindendir.

Profesör soruyor :

— Balkan dağı ne oldu?.. Yinelarında kuş sesleri duyuluyor mu?.. Avanları bulunuyor mu?... Ondan şu aldı :

— Orman, av hayvanı, kuş se oldu, değil mi?.. Güzel ormanı yaller yok etti. Balkan dağı bugün Traş edilmiş bir Başkırdın kafasın müştür. O da bizim gibi esareti duymaktadır..... Hüseyin Namık

ŞEHZADELERİN SÜNNET DÜĞÜNÜ

İbrahim Paşa sarayı ve içindeki Bin bir gece masallarını hatırlatan düğünlerden

Yazan : Sedat ÇETİNTAŞ

Kanunî Süleymanın İbrahim paşa ile kız kardeşi Hatiçe Sultana yaptırdığı düğünden sonra şehzadelerin sünnet düğününe sıra geliyor. Bu düğün İbrahimin düğününden altı sene sonra yani (27. haziran 1530) tarihinde yapılmıştır.

Kanunî Süleymanın çocukları : (Mustafa, Mehmet, Cihangir, Selim, Bayezit) adlı beş oğlanla (Mihrimah) adlı bir kızdan ibaretti. Bunlardan Mihrimah ile Rüstem paşayı evlendirirken Cihangir ile Bayezidin sünnetini de beraber yapmıştır ki sırayı takip ederek onu bundan sonra yazacağız. Şimdi tetkik ve mütalâa edeceğimiz düğün, bu şehzadelerden, Selim, Mustafa ve Mehmet adlı üç şehzadeye aittir. Selim babasından sonra Osmanlı imparatorluğunun on birinci padişahı olan İkinci Selimdir, Mehmet ise Saruhan valisi iken 22 yaşında ölen şehzadedir ki İstanbuldaki Şehzade camiini babası onun namına yaptırmıştır. Mustafa ise 921 - 1515 tarihinde doğup Konya valisi iken idam edilen en büyük oğludur.

Osmanlı padişahlarının evlenmelerden ziyade sünnet düğünlerine ehemmiyet verdiklerini ve onlara âdeta resmî bir mahiyet vererek ecnebî hükümdarlarını dahi davet ettiklerini ve devletin şeref ve itibarile mütenasip ihtişam ve debdebeye vesile ittihaz ettilkerini görüyoruz. Kanunî Süleyman da üç hafta süren bu sünnet düğününü bu bakımdan en mühim düğünlerden birisi olarak tarihe terketmiştir.

***

Padişah yurdun her tarafındaki beylerbeylerine, valilere, kazaskerlere davetname yazdıktan maada dost bir komşu hükûmet sıfatile Venedik doçuna da hususî bir elçi ile davetname gönderdi.

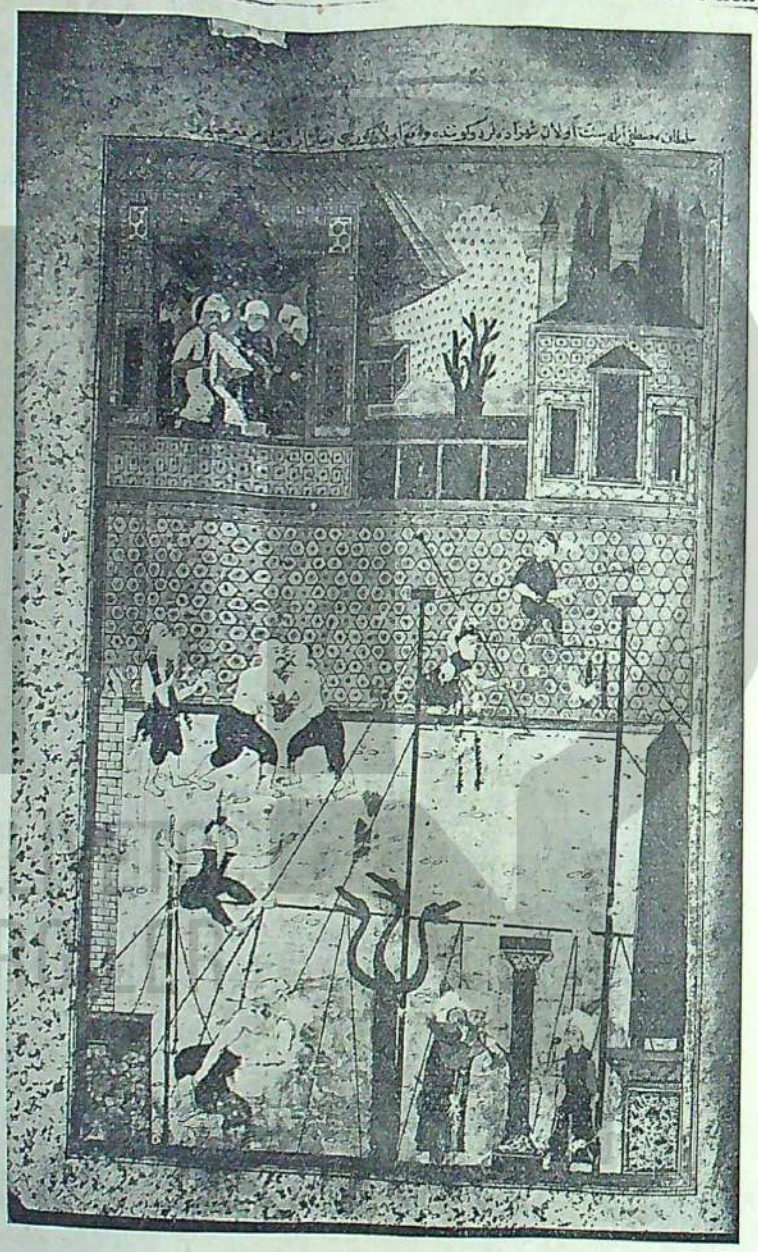

DÜĞÜN ESNASINDA İBRAHİM PAŞA SARAYI.

Sarayın balkonunda oturan padişah canbazları ve pehlivanları seyretmektedir. On altıncı asırda yapılmış bir Türk minyatüründen. (Topkapı sarayında mahfuz Sürnameden).

Venedik asılzadelerinden on iki kişilik bir heyetin refakatinde, Türk elçisi ipekli ve sırmalı elbiseler giymiş olduğu halde senatoya dahil olarak Venedik doçuna padişahın yazdığı davetnameyi sundu. Doç memnun oldu Fakat ihtiyarlığını ve mesafenin uzunluğunu hatırlatarak düğüne bizzat iştirâk edemiyeceğine müteessif olduğunu, fakat kendisine vekâlet edebilecek fevkalâde bir elçi göndereceğini bildirdi, netekim o sıralarda İstanbulda bulunan Pyetrozen ve Muçeniğo düğünde Doçu temsilen hazır bulunmuşlardır.

27 Haziranda Kanunî Süleyman öğleye doğru bütün saray erkânı maiyetinde olmak üzere muhteşem bir alayla at meydanına geliyordu. Düğün yerinde iki vezir yani Ayas paşa ile Kasım paşa padişahı, eski Aziz Yahya kilisesi olup o vakitler Arslanhane denilen yere kadar gelip karşıladılar. Burada alay tamam oldu. Başta veziriâzam İbrahim paşa olmak üzere bütün vezirler, Yeniçeri ağası, Beylerbeyleri görülüyordu.

Padişah at üstünde alayın ortasında gidiyor, ondan maadası hep yaya olarak yürüyorlardı. Böylelikle At meydanının ortasına kadar geldiler.

Bu meydanın şimal tarafında, Mehterhane civarında [*] lâcivert taş sütunlar üzerinde padişah için bir sayban [**] altında bir taht kurulmuş-

(*) Bu ifadeye dikkat edilsin; meydanın şimalinde ve Mehterhane civarında denildiği vakit geçen sene yıktırılan Hapishanenin kapısı civarı pek âlâ anlaşılıyor. Zaten halk dilindeki bazı koşma ve türkülerde (aşk yüzünden cinayet yapmış bazı zavallıların) tazallüm halini terennüm eden parçalarda Mehterhaneye düştüğü söylendiğine göre de asıl Mehterhanenin sonradan Hapishane ittihaz edilmiş olan yer olduğu anlaşılır.

(**) Sayban bildiğimiz çadırlara benze-

tu. Taht ve otağ altınlar ve sırmalar içinde yanıyordu.

Padişah otağının etrafında vaktile mağlûp edilmiş büyük hükümdarların iğtinam edilmiş çadırları da dizili idi. Fatih Mehmedin, mağlûp ettiği Uzun Hasanın hususî çadırı ile Yavuz Selimin mağlûp ederek tahtından ettirdiği Memlûk hükümdarı Kansu Guri'nin otağı bu meydanda idi. Bunlarla mukayese edilince Kanunînin otağı kıymet ve ihtişamda hepsinin fevkinde görülüyordu. Veziriâzam İbrahim paşanın Macaristan kralının sarayından getirerek At meydnına sıraladığı heykellerle hep beraber Türk zaferinin bir müzesi manzarasını alan bu sahada, yumuşak halılarla döşenmiş zemin üstünde ve padişahın çadırı etrafında rengârenk sıralanmış daha birçok çadırlar görülüyordu.

Padişah askerî muzikanın çaldığı harp ve zafer havaları arasında ağır ağır ve kendisine has bir vakarla yürüyerek tahtına çıktı, oturdu. Onu takip eden hayet tahtın basamaklarına kadar yürüyerek padişah tahtına oturunca ihtiram safları teşkil ederek durdular. Ondan sonra kabul resmi başladı.

Veziriâzam İbrahim paşa başta olmak üzere vezirlerin ve bütün büyük rütbeli kumandanlar ve hükûmet memurlarının tebrikleri ve düğün hediyeleri padişah tarafından kabul edildi.

Bu hediyeler o zamana kadar imparatorluk tarihinde görülmüş hediyelerin hepsinden üstündü: Mısır, Şam ve Hint kumaş ve şalları, altın ile dolu gümüş tabaklar, mücevherat ile dolu altın kâseler, altın ve gümüş siniler, Çin fağfurundan biblolar, Tataristan kürkleri, Arap ve Türkmen atları, Memlûklerden, Rumlardan, Habeş ve Macarlardan delikanlı köleler, hediyeler arasında çok görülüyordu. Kabul resminden ve hediyelerin sunulma merasiminden sonra davetlilere mükellef bir ziyafet çekilerek düğünün açılma günü bu suretle nihayet buldu.

İkinci gün bizzat İstanbula gelmek üzere düğüne davet edilmiş olan uzaklardan gelme vezir ve vali mazulleri ve mütekaitleri huzura kabul edilerek padişahın elini öpmek şerefine nail oldular. Ancak bunlardan eski veziriâzam Pîri paşa ile Mısır seferinde büyük hizmeti geçmiş olan Zeynel paşa ve eski Rumeli Beylerbeyi İskender paşa ve bir de eski Anadolu Beylerbeyi Yakup paşa bizzat düğüne gelemiyerek hediyelerile birlikte birer vekil göndermişlerdi. Bu vekiller de kabule mazhar olarak padişahın elini öpmek şerefine nail oldular. İkinci gün de böylelikle geçti.

Programa göre üçüncü gün, ecnebî hükûmet elçileri ile Sancak Beyleri ve Kürt Beyleri kabul edildi. Bu ecnebi elçilerden bazılarının yetişememiş olmalarından mütevellit eksiklik, kalabalık olan Venedik elçileri tarafından doldurduluyordu. Yukarıda ismi geçen Venediklilerden maada Balyoz Rernardo ve Doçun oğlu Alvaziyo Gritti de düğünde hazır bulunmakta idi. Bunların da kabul ve tazim ve tebrik merasimi yapıldıktan sonra padişah tarafından hazirûna bir muharebe sahnesi gösterilmesi emredildi.

Bu manevrada çalışan muharipler şakacıktan değil de hakikî harp silâhları ile mücehhez olarak ciddî çarpışmalar yaptılar. Sahada iki kule yapılmış, bunlardan biri Osmanlılar, diğeri Macarlar tarafından tutulmuş olduğu farzedilerek bu iki kule arasında harp

mez, arkası alçak, yanları müsellesî şekilde şakulî duvarlı, üstü murabba bir tavan şeklinde, ve önü açık olup yukarıdan bir sarkıtma ile süslüdür. Dört direk üstünde durur. Kıymetli kumaşlar üzerine el işlemesile süslüdür. Topkapı sarayında çok güzel nümuneleri vardır.

Bizim utopiamız

19 uncu asırda Robert Oven isminde bir İngiliz «insanlığın refaha ve iyiye doğru tekâmülü» diye izah ettiği ve «sosyalizm» tabir ettiği idealini tatbik etmek için Amerikanın o zaman tenha bir köşesi olan İndianada büyük bir arazi parçası satın aldı.

Bütün dünyaya burada insanların müsavi ve istihsal vasıtaları üzerinde müşterek hakları olarak yaşayacakları ilân olundu. Bittabi yüzlerce insan artık bir istilâh olmıya başlıyan «UTOPİA» tâbirinin Indianadaki tatbik edilişine akın etmeğe başladılar. Hayatın acı «hakikatlerinden» bıkmış olan Avrupa insanlarını yeni ve rahat bir hayatın hayali çabuk cezbetti. Robert Oven yaşadıkça «Utopia» hayalî komedisi fiaskosuz devam edebildi; fakat o ölünce hakikat herşeye hâkim oldu. Yavaş yavaş iyi insanların rahat cenneti Avrupa hapishane kaçkınlarının ve müflislerinin bir melcei oldu.

Karl Marks ve Engels Sosyalizmi işçi sınıfının menfaatleri lehine tadil ettiler. Sınıf kavgalarını tarihin seyrini değiştiren en mühim sebep olarak tamim ettiler. Lenin bu tarzı daha egoistleştirdi ve işçi sınıfının diğer sınıflara hükmetmesi lüzumunu ileri sürdü. Sosyalizm artık insanların refah ve rahatını istihdaf eden bir ideoloji olmaktan çıkmış «komünizm» adı ile işçi sınıfının kin ve kıskançlığına âlet olmuştu. Hakikat şu idi: Bir milletin sinesinde işçi sınıfı, burjuva sınıfı diye dain sınıflar ve bu sınıflar arasında kavş lar tahayyül edilemez. Hayat kavş ancak fertler ve ırklar arasında ce yan edebilir. Esasen sınıfların husu gelmesine sebep olan da bu kavgan neticesidir. Sınıfları husule getiren artık tayin ve nasıplar değildir, fer arasındaki hayat kavgasının neticele dir. Daha çalışkan ve daha iyi fer yüksek sınıfa, tembel ve fenanın aş sınıfa geçmesi tabiîdir. Binaenal mevzuubahs olan şey sınıf değil, f tir.

Bu ideolojilerden başka Vels bi muharrirlerin önderliğini diğer Utopia cereyanl vardır. utopialar ekseriya Ov sosy ini muhafaza ederler, pasifist ve gayrimilliyetçi zih mâliktirler. Bu utopiaların asla tat edilemiyecekleri ve tatbik edilseler le derhal iflâs edecekleri tabiîdir. hakikatten ziyade hakikatleri kav mıyan bedbaht çocuğun hayaline m tenittirler.

Biz realist bir milletiz ve ata mızdan millî fedakârlığı ve fer tevarüs etmişizdir. Hayatı olduğu kabul ederiz ve bizim utopiamızı T lerle ve yalnız Türklerle meskûn vatanda mevcudiyetlerinin yegâne bebinin ırklarına hadim olmak ğuna inanmış fertler yaratacaktır.

Al Temur

Dördüncü gün Kanunî Süleyr hocası Hayrettin ile bütün saray caları, Kazaskerler padişaha tebrik ni, hürmetlerini sunmağa lara çekilen ziyafette ğında sofrada yer al sonra hokkabazlar, canbazlar se lerek eğlenildi.

Beşinci gün baştan başa ve silâh oyunlarına tahsis ed elide bir Beyliğe tayin edilmiş Çerkes beyi İnal bey ile miş Memlûk muharip çarpışmaları seyredildi. barezesinde ata binmek ve lanmaktaki fevkalâde maharet tarafından takdir edilerek gece vakitlerine kadar, düğün sahası huzurları ile şereflendirildi.

Mübarizler, mübareze nih taltif edildiler, ve en son şap muharebe kuleleri larak ve buna fişek vesa ateş oyunları ilâve edilerek ve halk gecenin geç vaktine k lendirildi.

Yüksel S. Ç

Dün ve dünü inkâr edenler

Yazan : Nejdet SANÇAR

Milletler için birçok kuvvet kaynakları vardır. Tarih; kan üstünlüğü, yurt sevgisi, askerlik kabiliyeti, kahramanlık ruhu gibi meziyetleri bize bunların en mühimleri olarak gösteriyor. Bu meziyetlerden başka bir millet için mühim bir kuvvet kaynağı daha vardır ki o da «dün» dür.

Göğüsleri en büyük övünçlerle şişiren «dün» dür. En güzel sesleri, en doğru sözleri, en büyük hakikatları «dün» de bulmak mümkündür. Zaferler «dün» de, kahramanlar «dün» de, hâtıralar «dün» dedir. Ancak gölgesinde hür yaşanılabilen bayrak, uğrunda can verilen vatan, damarlarda dolaşan kan «dün» ün armaganlarıdır. Milleti millet, insanı insan yapan «dün» dür. Bunun içindir ki bütün milletler «dün» lerine sarılmakta, «dün» leri olmıyanlar ise onu yaratmağa uğraşmaktadırlar.

Kendimizi, Türklüğü düşünelim: «Dün» ümüzde neler yoktur? Bugün göğüslerimizi kabartan en üstün ırk olduğumuzu söylüyorsak, bize bunu dedirten «dün» dür. «Dün» e bakınca Niğbolu'da, Kosova'da, Preveze'de Avrupayı tepelediğimiz zaferleri buluyoruz. «Dün» ü düşününce Kılıç Arslan'ın Haçlılara Anadolu'yu mezar yapan askerlerini, Fâtih'in İtalya ovalarında at koşturan akıncılarını, Kanunî'nin şimalî Alman ovalarında düşmanı bulmak için aylarca dolaşan atlılarını görüyoruz. Âşık Yunus, kudretli Nevaî, yanık ve engin Fuzulî hep «dün» dedirler. Kubbelerini ebediyete armağan olarak bırakan Sinan, nağmeleriyle milyonları sürükliyen Itrî, vatan için zindanları boylıyan Kemal de «dün» dedirler. Yâni «dün» ümüz zaferleri, şanları, dehaları, kubbeleri, nağmeleri ile «Türk» ü sinesinde yaşatan uçsuz bucaksız bir varlıktır.

Bunlardan başka bize en büyük dersleri veren de «dün» dür. Yarını hazırlamak isterken «dün» ne büyük bir yol göstericidir? Meselâ, Türklüğün yükselmesi için neler gerektir? Bu sualin karşılığını bize «dün» ümüz gayet açık olarak verir. Geçmişte her sahada geliştiğimiz çağlara bakarsak, bu zamanların üstün bir ahlâka ve disipline malik bulunduğumuz devirler olduğunu görürüz. Ve bundan anlarız ki yine o eski çağların üstünlüğüne erişebilmek istiyorsak, o devirlerdeki kadar ahlâklı ve disiplinli olmak gerektir.

Bir başka meseleyi ele alalım: Devletin büyük mevkilerine kadar çıkmış iradesiz ve iktidarsız insanların milletlerine - bilmiyerek, istemiyerek de olsa - ne büyük fenalıkları dokunacağını bize «dün» sayısız misallerle nakletmez mi? İşte kendi «dün» ümüzden iki örnek: Osmanlı tarihinin iki meşhur paşası Baltacı Mehmet ile Merzifonlu Kara Mustafa.. Bunlardan birincisi eline geçen büyük bir fırsatı iradesinin zayıflığından kaçırmıştı.

Merzifonlu Paşa da, Türklüğü Avrupada büyük bir bozguna uğratmıştı. Devletin büyük mevkilerinde nasıl insanların bulunması gerekeceğini bize «dün» ün, bunlar gibi, sayısız misalleri göstermez mi?

Daha başka bir meseleyi düşünelim: Meselâ, Türklük kimlerden faydalanır? Bu sualin karşılığı da «dün» ün vak'aları içindedir. «Dün» ümüze bakıldığı zaman kör olmıyan gözler şunu derhal görürler ki, ırkımız, Türk kanı taşımıyan fakat aramızda yaşıyan insanlardan sayısız ihanet görmüştür. Pek uzaklara gitmeden yakın «dün» de bile bunun acı örneklerini bulabiliriz: Balkan savaşında 40,000 kişilik bir ordunun başında olduğu halde Selânikte düşmana, bir kurşun bile atmadan, teslim olan Tahsin Paşa Türk değildi. Trablusgarp savaşının sonlarına doğru düşmanla barış yapılması düşünülürken, müzakereler için İtalyan şartlarının esas olarak kabulünü istiyen bir tek kişi Türkiye Hariciye nazırı Noradonkyan efendi idi. Birinci dünya savaşında Türkiyeye toptan ihaneti Türk olmıyanlar yapmıştı. Son ölüm - dirim savaşımızda da Türklüğün karşısına çerkes Ethem dikilmişti. Bu misalleri çoğaltmak mümkündür. Fakat buna ne lüzum var? Evet, kör olmıyan gözler «dün» ü zün bu acı derslerinden şu kat'î h mü kolayca çıkarabilirler: Türke T olmıyandan fayda değil, zarar ge Bu, bir tabiat kanunudur!

Vecizeler

En aklı başında dul kadın derhal te evlenecek kadar çılgındır.

LA CHAUSSEE

★

Başkalarının bize muttasıl muhtaç ol sına muhtaç olmak, aşk hemen hemen bu dan ibarettir.

JEAN ROSTAND

★

Kadınlar koşmak için yaratılmamış dır. Kaçmaları yakalanmak içindir.

J.-J. ROUSSEAU

★

Kadınların meclisi ahlâkı bozar, ze tekemmül ettirir.

MONTESQUIEU

★

İnsan horlandıkça aşka bağlanır, me nun olunca ondan uzaklaşır.

DORAT

★

Bir kadın ne kadar faziletkâr olu olsun, fazileti hakkında yapılan iltifat onu en az mahzuz edenlerdir.

LE PRINCE DE LIGNE

★

Kadınlara en fazla iltifat edenler, lara en az kıymet verenlerdir.

E. VERGNAUD

★

Güzellik başkaları için bir hayırdır, fakat sahibi için değil.

BION

★

Hayırhahlık kadının ziynetlerinden biridir; güzel bir dudağı müstehzi bir tebessüm kadar çirkinleştiren birşey yoktur.

SAINT MAURICE

★

Mum sönünce bütün kadınlar birbirine benzerler.

PLUTARHOS

Yeni Neşriyat:

Konuşmalar

[Başı 2 nci sahifede]

Varsağı :

Anadolunun cenup taraflarında, dağlık arazide yaşamış olan (Varsak) Türk aşiretine ait bir nazım şeklidir. Keza bunun da nevi söylenişi ile olmakla beraber daha ziyade çalınış ile anlaşılır. Bu tarz âdeta kabadayıca söylenir, ve ekseriya (Bre), (Behey) gibi tabirlerle başlar. Bu nev'e ait misal verelim :

Bre ağalar, bre beyler
Ölmeden bir dem sürelim
Gözümüze kara toprak
Girmeden bir dem sürelim.

Koşma :

Bu tarz da hece itibariyle 6-5, 4-4-3 şeklinde olursa da muhakkak böyle olacak değildir. Keza koşma da kendisine mahsus bestesiyle diğer tarzlardan ayrılır. İşte güzel bir örneği:

Aşağıdan akar gelir gemiler
Yel vurdukça inil inil iniler
Vefasızlar ayda bir dost yeniler
Güzel olsa esmer olsa elverir

Destan :

Destan, umumiyet itibariyle iki kısma ayrılır :

1— Tarihî büyük vakaları anlatan destanlar,

2 — Muharebelere, Kumandanlara, düşmandan alınan yerlere ait destandır.

Destanların yazılış tarzları koşmalar gibidir. Fakat bunların da kendilerine göre besteleri, yani söyleniş tarzları vardır. İşte bir mirasyedi destanı :

Gurbet elden geldim malım sormağa
Bunca eşya çanak çömlek nicoldu.
Ey komşular gelin şer'e durmağa
Köy kadısı kanbur felek nicoldu.

Bulamadım ciğergâhım eridi
Benim babam bu yerlerde er idi.
O hassadan mintanının şeridi
Enine giydiği yelek nicoldu.

Tekerlemeler :

Destan nevine yakın bir tarzı vardır. Her hangi bir kimseyi iğnelemek için bilhassa kullanılır :

Ormanda büyüyen adam azgını,
Çarşıda pazarda insan beğenmez!
Medrese kaçkını, softa bozgunu,
Selâm vermeğe dervişan beğenmez!

Tekerlemelerin diğer bir hususiyeti de eğlence mahiyetinde bilmeceler oluşudur. Bir beyit ve bir kıta okunarak ondaki gizli mâna karşısındakine sorulur, eğer bilemezse ondan bir memleket istemek suretiyle delâlet ettiği mâna söylenir .

Bakın Kemalettin Kâmi bunu şu Üç mısra ile ne güzel izah etmiştir.

Bir çetin bilmece sorsam paşadan
Söylemen memleket bağışlamadan
Mutlaka İzmiri isterim anne.

Halk edebiyatımızın dikkate değer bir nevi de ninnilerdir :

Ninni, evlât muhabbetine istinat eden, Türk analarının yarının büyükleri olacak yavrularını uyuturken söyledikleri bir nazım şeklidir. Her ana bunu hiç düşünmeden, doğmatik olarak ve aynı zamanda kendisine has bir beste ile söyler, hem öyle ki bir saat evvel söylediği ninnilerin bestesi bir saat sonraki ninninin bestesine hiç uymaz. Sözleri de çok defa başka başka olur. Şüphesiz ki bu hal Türk annelerinin musikiye olan kabiliyetleriyle yüksek his ve şiiriyet derecelerini de göstermektedir.

Anneye kundaklayıp beşiğe yatırdığı veya kolları arasında uyutmak istediği yavrusunun çıkardığı ses bir diapason hizmetini görür. Çocuk yüksek sesle bağırıyorsa o da ninniye yüksek sesle başlar, ve bu ninni çocuğun tamamen uyuduğuna kanaat gelinciye kadar devam eder. Ninni aralarında ekseriya şu nakarat kullanılır : e... e... e... e..., hu... hu..., pış... pış... pış.., pış.

Ninniler hakikaten uyutacak bir hususiyete maliktir. Öyle ki çok defa çocuğunun beşiğini sallarken ninni söyliyen annelerin kendi ninnisi ile uyuduğu vakidir. Halk edebiyatının nevileri içine girer, esasen halkın tamamen kendi malı olan bu çığır üzerinde memleketimizde uzun seneler tetkikat yapan Macaristan Fen Akademisi azasından Müderris ve Doktor «İgnates Konos» tarafından toplanmış Türk ninnileri bir kitap halinde basılmıştır. Ninnilere ait işte size bir örnek :

Dandini dandini danadan
Eksilmesin aradan
Bağışlasın Yaradan
Bir aydoğmuş anadan.

Halk türküleri :

Halk edebiyatı nevileri içinde en çok şayi olanı her yerde, her evde, her zaman söyleneni «Türkü» dür. Türkülerin ekserisi aşkî mevzular üzerinde söylenmiştir. Fakat çeşitli mevzular üzerinde de türküler yapılmıştır. Türküler dörder, üçer mısralı bentlerden meydana gelmiştir. Her dört ve üç mısradan sonra nakarat denilen sözler de tekrar edilir. Bir kaç misal:

Sabah oldu tan yerleri atıyor
Cümle kuşlar destur almış ötüyor
Ayşeciğim odasında yatıyor.
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Ben kıyamam, sen uyandır yârimi.

BOZKURT VAR BAŞIMIZDA..

İkinci Ergenekon şimdi artık
yurdumuz,
Bizlere yol gösteren «İnönü»
Bozkurdumuz.
Bir zamanlar Bozkurtla nasıl deldiysek
dağlar,
Açacağız tarihe yine yepyeni çağlar!

★

Tabiatın bakmadık rüzgârına, karına.
Bambaşka bir çehreyle çıkacağız
yarına!
Zafer Türkün elinde parlıyan kılıç
oldu.
Karanlıklar bu ışık sellerinde boğuldu!

★

Artık Anadoluda gönüller yaslı değil,
Şimdi Türkün elinde kılıçlar paslı
değil
Bozkurt var başımızda bu yolun zafer
önü.
Bizi nurlu yollara götürüyor İnönü.

★

Gök bayrağın altında toplanan millet
gibi;
Ayyıldızın altında birleştik tek fert
gibi;
Akın çocuklarıyız korku yoktur
bizlere,
Şeref verdik zamanla göklere,
denizlere.

★

Korku ile dolaşır ağızlarda adımız.
Yolumuzdan dönmemek işte bizim
andımız.
Türk isminin dünyayı saracağı gün
yakın,
Zafer güneşi doğdu Türkün ufkuna
bakın.

ALİ HAYDAR YEŞİLYURT

Çıkabilsem sarayının köşküne
Bir harf olsun katabilsem meşkine
Sen beni Yaradanın aşkına.
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Ben kıyamam, sen uyandır yârimi.

Hülâsa : Halk türküleri ve halk edebiyatı, bazan beşerî duyguların sadık bir aynası, bazan sosyal vicdanın veciz bir ifadesi, bazan da mahallî renkleri içinde saklıyan zengin bir folklor hazinesidir.

(Lüleburgaz Halkevi)

Sahibi ve Neşriyat Müdürü:
ORHAN SEYFİ ORHON
Basıldığı yer — Cumhuriyet Matbaası